

ΣΤΟ ΚΑΠΗΛΕΙΟ

(Πίναξ του Τίτο Κόντι).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ Κ. Κ. ΦΑΛΓΑΪΤΣ

Η ΤΥΧΗ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΑΤΡΑ

(Ναυτικό Διήγημα)

Καθώς έδιάβαζα τὸ γράμμα πὸν ἔτῃρα ἀπὸ τὴν πατρίδα μου, τὰ γαλανὰ μάτια τοῦ καπετὰν Πάτρα ἤσαν ἄξαφνα μπροστά μου.

«Ὁ καῦμένος ὁ Πάτρας, ὁ πολυβασανισμένος οἰκογενειάρχης, μὸν ἔγραφαν, δὲν ὑπάρχει πειά! Ὁ θάνατός του ἦταν τραγικός, ὅπως ἦταν καὶ ἡ ζωὴ του, μὲ τὰ ἀλλεπάλληλα ναυάγια, τὸν πνιγμὸ τοῦ παιδιοῦ του, τὸν σκοτωμὸ τοῦ ἄλλου του γιοῦ καὶ τὰ τόσα ἄλλα. Τὸν ἔφεραν σκοτωμένο ἀπὸ δυναμίτη ἀπὸ τὰ Γουρίσματα, μὲ τὸ μαῦρο του βαρκάκι, ὡς τὴν Φανερωμένη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν πῆραν στὸ σπίτι του. Ἔτσι τελείωσαν τὰ βίασά του, ὅπως εἶπε, σὴν τελευταία του λέξι».

Δὲν ἤσαν ὅμως μόνον τὰ γαλανὰ παιδικὰ μάτια τοῦ καπετὰν Πάτρα μπροστά μου ὅταν διάβασα τὸ γράμμα. Θυμῆθηκα καὶ τέσσερα-πέντε βουλιαγμένα καΐκια του, ναυάγια καὶ συντροφιῖα, θυμῆθηκα τὰ κορίτσια του, τὸ σκοτωμένο ἀγόρι του καὶ τὸ ἄλλο τὸ πνιγμένο, τὴν καπετάνισσα πὸν δὲν προλαβαίνει νὰ βγάλῃ τὰ μαῦρα, θυμῆθηκα τὸ λιμανάκι ὁλόκληρο τοῦ γησιοῦ μας πὸν κυριαρχοῦσαν οἱ θάνατοι καὶ τὰ ναυάγια τῶν Πατράϊων.

Δὲν μὸν ἔγραφαν στὸ γράμμα πὸς εἶχε γίνει τὸ δυστύχημα, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ βαρκάκι τοῦ Πάτρα τὸ ἤξερα. Ἦταν ἡ πὸν μικρὴ ψαροβάσκα τοῦ λιμανιοῦ. Ἐνα παιχίδι σχεδὸν γιὰ παιδιὰ. Ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει δηλαδὴ ἀπὸ τὸ βίος καὶ τὴ δόξα τοῦ καπετάνιου.

Τὴν τελευταία φορὰ πὸν τὸν εἶδα, πρὶν ἀπὸ τρεῖς μῆνες, ἦταν εὐχарιστημένος.

— Ἐκεῖνο τὸ ζήτημα, μὸν εἶπε, εἶνε νὰ τελειώσῃ. Θὰ πάρω κομμὰ δρακμοσὰρὰ δρακμοσὰρὰ σύνταξι ἀπὸ τὸ Ἀπομαχικό. Ἔτσι θὰ παντρεύω τὸ μεγάλο μου κορίτσι. Βρέθηκα ἕνα καλὸ παιδί, μὰ ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ δουλειὰ μὲ τὴ σύνταξι. Μὸν μένουν ὄπως ἄλλα ἑφτά κορίτσια, δόξα νάχῃ ὁ Θεός!

Ἐπειὰ ἀπὸ πενήντα πέντε χρόνων συνεχεῖς ἀγῶνας στὴ θάλασσα, ὁ καπετάν Πάτρας θὰ κατῶθανε ἐπὶ τέλους νὰ πάρῃ σύνταξι, σχεδὸν ἑβδομητάρης.

Ἄλλὰ τί σύνταξι; Διακόσιες δρακμοσὰρὰ τὸν μῆνα, γιατί τοῦ ἔχαν ἀναγνωρίσει συντάξι-μη ἰπηρεσία στὴ θάλασσα μόνον δέκα ἑτῶν!

— Πῶς γίνθηκε αὐτὸ τὸ ἄδικο, καπετάνιε; τὸν ρώτησα.

— Νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου. Ἔχω πάνω ἀπὸ πενήντα πέντε χρόνια πὸν δουλεύω στὴ θάλασσα. Σαρανταπέντε χρόνων καπετανλίκι μὲ δικὰ μου καράβια. Εἶνε ὅμως ἡ μοῖρα μου πὸν τὸ ἔγραφε νὰ μὸν ἀναγνωρίσουν μόνον δέκα χρόνων συντάξι-μη

ἰπηρεσία. Ἰσα-ἴσα τὴν ψαροβῆ καὶ ἀπὸ τὸ μαῦρο βαρκάκι.

Ἐπίνομε καφέ στὸ παραθαλάσσιο, πὸν ὁ γιοῦς τοῦ Λυκομήτη εἶχε βάλει μερικὰ τραπέζια, καὶ μιλοῦσαμε. Πέρασε κ' ἕνα κορίτσι τοῦ καπετάνιου, λυγιστὸ καὶ ὄμορφο, μὰ φτωχοτιμένο.

— Ἀσπίνια, πὸς στὴν καπετάνισσα, τῆς φώναξε, νὰ βάλῃ ἕνα ἀκόρια πιάτο στὸ τραπέζι, τὸ ὄλον ἔντεκα.

— Μὰ, καπετάνιε...

— Μὴ μὰς περνὰς καὶ τόσο φτωχούς, μὸν εἶπε ὁ καπετάνιος. Τὰ φάρμα δὲν λείφανε ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἔχουμε κ' ἕναν ἀστακό. Ψάρεμα τῆς Ἀσπίνιας.

Τὸ κορίτσι κατέβασε τὰ μάτια κ' ἔφυγε, χωρὶς νὰ δεχθῇ νὰ τὴν κερῶσω κανένα γλυκό.

— Μὴ χαλάτε τὰ λεπτὰ σας, μὸν εἶπε ὁ καπετάνιος.

Καὶ τὸ ἔλεγε αὐτὸ ὁ ἀνθρώπος ὁ κατ' ἔξοχην φιλότιμος καὶ κουβαρντάς, πὸν πενήντα χρόνια καὶ πὸν πὸν, τὸ σπίτι του στάθηκε ἕνα ξενοδοχεῖο, καὶ πὸν τῶρα, μὲ ὄλην τὴν ἀνεπίτητη οἰκονομικὴ καὶ οἰκογενειακὴ του συμφορὰ, καὶ μὲ τὴν σπάνη τῶν κοριτσιῶν, δὲν ἔπαινε νὰ δέχεται καὶ νὰ φιλοξενῇ κάθε ξένο καὶ κάθε γνώμοιο καὶ νὰ προσθέτῃ διαρκῶς ἕνα ἢ πὸν πολλὰ πιάτα στὸ τραπέζι του.

Εἶχε ὅμως καὶ φιλοσοφικὸ κέρφι ὁ καπετάν Πάτρας, μὲ ὄλα του τὰ ἀτυχήματα, καὶ γι' αὐτὸ πιστεύω — γιατί φιλοσοφικὸ κέρφι εἶνε ἡ ἀπέραντη καλωσύνη — πὸς τὰ γαλανὰ του μάτια ἦσαν πάντα φωτεινὰ σὰν μικροῦ παιδιοῦ.

Τὸ πρῶτο μεγάλο χτύπημα πὸν τοῦ ἔτυχε, ἦταν πρὶν ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια.

Εἶχε φορτώσει μὲ τὴν μπαρσοῦρα του, πὸν ἔπαινε ἑξήντα τόσες χιλιάδες ὀκάδες, κοιθάρι γιὰ τὸν Περαεῖα. Ὁ καιρὸς ὅμως τὸν πόδισε στὸ λιμάνι τῆς Τήνου. Εἶχαν βγεῖ ἀπὸ τὴν μπαρσοῦρα ὄλοι ἔξω, κ' ἔμεινε μόνον μέσα ὁ μικρός του γιοῦς, ἕνα παλληκάρι ὡς δεκάξη χρόνων...

Ὁ καιρὸς στὸ μεταξὺ ἔστρωσε.

Στὸν οὐρανὸ συνένεφα συνηθισμένα. Ὁ καπετάν Πάτρας καὶ οἱ τρεῖς ναυτεσ του κοιτοῦσαν ἐξὼ στὸ λιμάνι.

Ἐξάφνα ἕνα κομμάτι σὰν τεράστια μαύρη προβοσκίδα, προβοσκίδα τοῦ οὐρανοῦ, κατέβηκε ἀπὸ τὸν μαρμαροθόλο μὲ τρομερὸ μούγγουσμα κ' ἔπεσε στὸ καράβι. Μέσα ἀπὸ τὸν βρόν. τὸ αὐτὸ, μὰ μόνον φωνὴ ἀκούστηκε: «Πατέέεερα!» Καὶ τὴν ἴδια στιγμή ἔπεσαν πάνω στὰ κεφάλια τοῦ καπετάνιου καὶ τῶν ναυτῶν καὶ στὸν κόσμο τριγύρω καὶ στὶς ἄλλες βάρκες

και στα καρδιά, σαν στάχτη και σαν θρήνηλα, κομμάτια ξύλα, παλιά, σχολικά, λογής-λογής πράματα του καρδιού. Και σαν χάρησε ή προσδοκώ, ή θάλασσα βρέθηκε στο μέρος της μετροσεύρας άδεια και λίγο μόνο παραμυθένι. Από τό καιτό ούτε σημάδι. Τό είχε κάνει κομμάτια-κομμάτια ο αέρας που έβρεξε άλόωρομος άπάνω του. Η στάχτη και τή θρήνηλα που σωραίστηκαν στο μουράγιο, ήταν τή κομμάτια του, που ξανάβρεταν πάλι κάτω, αφού ανέβηκαν ψηλά. Μά το παιδί δέν βρέθηκε πειθενά. Μετά τό σκοτωμό του άπό τόν αέρα, θή τό καιάτε ή θάλασσα. Μέσα στό κομμάτια μονάχα που έβρεσαν πάνω στον πατέρα, άπό τή θρήνηλα του αέρα, ήταν κ' ένα κομμάτι άπό τή φανέλλα του παιδιού του.

Χωρίς καρδιά και χωρίς παιδί, γάρσε ο καπετάνιος στην πατρίδα. Άλλά καταΐστανε με δουλειά άπό τόν ένα και τόν άλλο, να σωραίστη ένα τρεχαντήρι πιο μικρό. Τό μωρό άπό τήν υπερφίλητη μετροσεύρα που τό θρημάτισε ο αέρας.

Δόξα σοι ο Θεός!... Έλεγε άπολιθά τώρα άπό τόν στρατό και ο μεγάλος του γιός, ο Παναγιώτης, και τόν βοηθούσε. Έπήγαν και καλά ή δουλειές, γιατί όλοι ήθελαν να εύκόλινον τόν ναυαγισμένο τό τρεχαντήρι. Τά παιδιάκια γαλιανά μάτια του καπετάνιου έγείμωσαν πάλι φως. Σηρά-σηρά κείσανε ή παλές πηγές.

Τό τρεχαντήρι όμως δέν στάθηκε τικρό. Έλεγε φορούσε ρετινία για τόν Πειραιά, με ότε φορούτο, ούτε πλοίο έπήγαν στον προορισμό τους. Άζώμη και σήμερα κανείς δέν ξέρει πός τό ρετινί έβρεσε φοτιά. Οι άνθρωποι γύλιωσαν κολιμπάνιας, άλλα γύλιωσαν μόνον ή ψυχές... Σε λίγες ημέρες ήθε και τό μήνυμα του χωριού του δεύτερου γιού του Πάτρα, του Παναγιώτη. Ένας έξοχός του έρωξε με άπιστόλ ή και τόν άφησε τόν τόπο. Τέλειος καπιτανομός της τύχης δέν είχε άκουστεί ποτέ σε όλο τό νησί.

Μά ή φανέλλα έβρεσε να Ψήση. Κι ο καϊμένος ο καπετάνιος, που τά μάτια του είχαν άκόμα τήν έκφραση του άρνιού, μάχηρε άπό δά μά παλιά άρραφα, άπό και ένα κατόρι, άπό τό άλλο μέρος ένα σχολί, με άλιστόδα, ένα παλιό άπομεινάρι παιδι και άματάσε ένα μικρό παλιό σκαφί, ένα μουσικό ξη-άπτά τόνιον, γά να και ή κατι μετρομεταφορές. Τό μουσικό αυτό σάτσε ξαριμάτωτο στό λιμάνι, άχρηστο και γέρο. Ο ιδιοκτήτης του τό έδωσε για ένα τίπο α, έτοι μόνο να γινή ή βοήθεια στον καπετάν Πάτρα.

Κανένας δέν θα ορμηκιδύνεινε να τζε δόνη με τό σάτιο αυτό σαράβαλο. Άλλά ο καπετάν Πάτρας ήξερε και άπό καρφός και άπό θάλασσα και ή ανάγκη να θρήνη τό ματρί του τό δόνη φτερά, τόν έκανε γενναίο και άπυλλόρητο. Έκανε κάμποσα ταξείδια με τό σαράβαλο. Τό είχε παλωμαίσει, τό είχε μπαλωμαίσει, τό είχε μαγοταίσει, τό έβρισσε σαν καινούργιο. Τό χάιδνε και τό κομμάρισε άγνωστο. Ένα χαμόγελο της πήχης έφάτιζε πάλι τό δόραμό της ζωής του.

Ένα πρωινό όμως, ένας άδελός καπετάνος κάποιου μεγάλου ριμολιού που έπιανε με φούρια στό λιμάνι, έβρεσε πάνω στό μουσικό και τό χώρισε στη μέση. Και ούτε άποζήμια, ούτε τίποτα, γιατί τά πολιτικά μέσα έμπεδωσαν τήν ύπόθεσι και ο δικηγόρος έδωσαν λαδί τόν κυβερνήτη του ριμολιού.

Μαζύ μ' όλα αυτά, χτύπησε τόν καπετάνο κ' άλλη σκυφορά. Στο Άπομαζικό Ναυτικό Ταμείο, άνάμεσα στους φακέλους για τίς συντάξεις, μετροδέντηκε και χάρησε ο φακέλλος του καπετάν Πάτρα. Και όταν, λυγισμένος άπό τίς σκυφορές, χωρίς καιά και χωρίς κόπια να δουλέη σε ξένα καιρία, ζήτησε να πάρη τή συντάξι του, του ειλαν πός δέν τόν έβρισκαν γραμμένο σε κανένα χαρτί. Σωραναπέντε χρόνος μαλωισμαθίγματα με τή θάλασσα έπήγαν χωμένα. Τού έμνε πέα ένα βαρκάκι, τό βαρκάκι που είχε τό μουσικό. Μά φρελίνα, τό πού γά τρία πρόσωπα. Ο καπετάν Πάτρας έστρίφει όλες τίς έλ-ίδες του σ' απή. Τήν έβαρε μάσην κ' άχρησε να φρεϊνή με τό κομμάτι ή με τό παραγάδι. Έπήςε βοηθό και τή θυγατέρα του τήν Άστριάνα, που είχε μάσκι τής βάβος της, τής μακαριόπισσας τής γρηάς Άστριάνας, που σάθηκε μοναδική γυναίκα-ψαράς και είχε μπει και τό όνειρό της σε τόσα ναυτικά βόλια.

Μετά στό σάτι έμνε του καπετάνιου, ή φτώχεια και ο ξεπεταμός δέν είχαν καταρθώσει να χιτηρήν τήν εύγένεια και τή φιλοξενία, και καταπνύσσε ή μση δουλειά του γέρον καπετάνιου, που είχε γίνει πειά ψαράς, και τής θυγατέρας του, να πηγαίνη χαμένη, γιατί τά πτό έλκετά ψωρία, τά πιο μεγάλα μεταμπίνια, ο πιο άραίο άσκακοί, έδόντο δωρο στους παλιούς φίλους ή έθιμαίζοντο στό τραπέζι για κανέναν ξένο που ξεπερτε στο λιμάνια.

Δέκα χρόνια βαστούσε ή δουλειά αυτή του ψαρά με τό μαύρο βαρκάκι. Ήσαν τά δέκα χρόνια που καταφερε μονάχα να του τά αναγνωρίσουν στό Ναυτικό Ταμείο

για συντάξι. Και ήταν ευχαριστημένος ο καϊμένος ο καπετάν Πάτρας. Έπί τέλους, για τά τελευταία του θα είχε κάτι. Γι' αυτό μου έλεγε χαρούμενος, όταν έδω και τρεις μήνες έτυχε να πάω στο νησί:

— Σωθίρην πέα τά ψεμάτια για κείνη τή συντάξι. Διακόσιες δραχμές τόν μήνα, σήμερα, είχε κάτι τι.

Καϊμένε άνθρωστε!... Δέν είχε ούτε δόχτια καν, γιατί τά δόχτια στοκίζων και πού να προλάβη, όχι δόχτια να φτιάση, άλλα να χορτάση με ψωμί δέκα στόματα. Όχι τό κορτίσια, τόν έαυτό του και τήν καπετάνισσα. Γι' αυτό, καμιά φορά, καταφειγε στους δυναμίτες, Διακοιλιομένη παρόμοιας του νάκου και πού χριστιανική. Τό ήξεραν και οι χορφαίμακες και οι τελονοφύλακες, με πόος να μείρη; Έβριαναν πός δέν έβλειαν.

Τώρα τό γραμμα που έλαβα, μου έφερε τό μήνυμα του σκοτωμού του άπό δυναμίτη. Άφρησε, με άπολιτωτικό θάνατο. Ο καπετάνιος, άπως προλάβε και τό εμε, ξεκοφάστηκε άπό τήν πολυδωσανομένη ζωή του.

Και τί αζέπτομαι; Όταν με ξαναφύρε κανένα ταξείδι πάλι στο νησί και άντιγράσω τά μάτια τής καπετάνισσας, δέν θα μπορέσω να άποφύρω να φάω μαζί τους. Ίδια γυναίκα στην ψυχή, σαν τόν μακαριό τόν καπετάνιο, θα εξακοιωθή να προσθέτη ένα ή πιο πολλά πιάτα φιλοξενίας στο τραπέζι της, σε κάθε παλιό γινωστό ή ξένο. Μόνο που στο τραπέζι δέν θα κάθονται, μου φανταί, γρησική και τό όχτώ κορτίσια.

Από τρία πρέπει να πάρουν έπίγγελλια τήν φρεση, γιατί δέν θα προλαβήν μόνη ή Άστριάνα να τρέψη με τό ψωμια τόσα στόματα, και γιατί ή παρόμοιας τής φιλοξενίας του σπιού του καπετάν Πάτρα δέν μπορεί να σβήση, κ' άς έβρισαν οι άνδρες άπό τήν οικογένεια.

Αυτό μου λένε και τά γαλιανά παιδιάκια μάτια του καπετάνιου, που ήσαν πάλι μπροστά μου άπάνω στο άρραφο χαρτί της έπιστολής...

K. ΦΑΛΑΤΑ-ΙΤΣ

ΟΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΜΑΣ

ΑΝΘΩΜΗΣΕΙ

Άποψε μοιχόρηται στο τό θύμισι όνειρον μακρινόν που πέσσε και χάρησε στα χρόνια που διαβήκαν, και δέν άπομειν' απ' αυτό — τής μοιρας μου θήταν γραφτό — τίποτε να παρηγορώ τά νεύα που σβυστήσαν.

Δυό μάτια πλάνα φλογερά ήταν για μένα ή χαρά στα παιδικά τά χρόνια μου ποίχον για πάντα (σβύσει) χάρησαν σαν τρελλά φιλά, σαν εδοβατάκια πουλιά και μά περη άνάμνησι μονάχα έχουν άρφρη.

Μι' άνάμνησι παντοτεινή, π' όσο κ' αν εινε μακρινή, σκέλαβα τή σκέψη μου κρατάει στα περασμένα (χρόνια).

βλέπο τά δάσπρα μου μαλλιά, του γάρου άκούω τή μιλιά, μά δέν ξεχνώ τά μάτια της, θα τά θυμωδι' αιώ- (νια).

A. K.

ΘΥΜΑΜΑΙ

Θυμάμια κάποιο δάληπστο δροσελοικυμένο βράδυ τή φρά γήρω χαρτιά, τίς εύδοιές να χίνη, και τ' άγεράσι τ' άπαλό, ποίπνε στο λαγαδι άπόμακρο στής ερημιάς τή νέκρα ν' άγορσθήνη. Άργά κατά τό σέφικουτο, στο χλοσό λειβάδι άγκαλιασμένοι νοιώσαμε ν' απλώνεται ή γαλήνη, και να μάς λούξη δάσπρα περυντώντα στο σπαθί, με τίς χλωμές άχτίδες της, άπό ψηλά ή σελήνη. Μικροί έποχή του βίου μας γλιωνοσταλγικήμνη Πόσο γοργά τής νεότης μας ή άνοιξι διαδιδάει και τής ζωής πώς σβίνονται, οι άνθημένοι κήποι.

Στό γρήγορο τό δάβα μας όλα (ξεχινούνται. Μόνο μένει με ά θυμία γλυκειά που φρέ- (νει κάποιον πόνο για κείνη που σου χάρισε, τό πρώ- (το καρδιαχτύπι...)

ΣΩΤΗΡΗΣ ΜΗΛΙΟΣ

